

PERTTI MÄKINEN – AJATTELIJA JA TULKITSIJA, JOLLE TYHJÄ ON MERKITYKSELLINEN JA ARVOKAS.

”On asioita, joita ei voi kuvata ilman symboleja. Jos taiteilijan symbolit avautuvat tavalliselle ihmiselle, on paljon saavutettu.”

”Kyl sitä jottai kirroomisen aihet täytyy olla”, totesi *Pori-Seuran* puheenjohtaja *Timo Koivisto* kertoessaan lehdistölle kuvanveistäjä Pertti Mäkisen *Toriparlamentti* -patsaan paljastustilaisuudesta muutama viikko ennen veistoksen julkistamista syyskuussa 2008. Kyse ei ollut aivan mistä tahansa tapahtumasta. *Juhan herttua*, josta sittemmin tuli Ruotsin kuningas *Juhana III*, perusti Porin kaupungin *Kokemäenjoen* varrelle vuonna 1558. Torille suunniteltu ja Porin päivänä paljastettu Mäkisen veistos oli yksi kaupungin 450 -vuotisjuhlan kohokohdista ja merkkitapahtumista.

Veistoshankkeen keskeisiin taustavaikuttajiin kuulunut Koivisto ennusti patsasryhmästä käydyn väittelyn jatkuvan vähintäänkin joulukuun saakka eikä hän erehtynyt. Moni julkinen veistos on valmistuttuaan herättänyt laajan keskustelun. Peistä on perinteisesti taitettu myös suurmiesten - sekä naisten - muistomerkkien yhteydessä. Yhtäläillä etu- kuin jälkikäteenkin. Aivan tavanomaista ei kuitenkaan ole se, että julkiseen tilaan suunniteltu ja aiheeltaan periaatteessa aivan neutraali taideteos synnyttää suuressa yleisössä ja tavallisissa kansalaisissa laajaa kiinnostusta jo huomattavasti ennen lopullista toteuttamista.

Pori-Seura ja *Pro Pori -säätiö* olivat keränneet varoja Mäkiseltä tilatun veistoksen toteuttamiseen myymällä 47 vuoden ajan vuosittain vietettävän *Porin päivän* yhteydessä ohrakryynivelliä Porin torilla - samalla paikalla, jolle teos toteutettiin. Lisätuloja saatiin kaupittelemalla päivän kunniaksi painettuja julisteita. Toriparlamentti-veistoksen paljastuspäivänäkin tätä kuuluisaa velliä myytiin 2000 litraa. Tieto torille suunnitellusta juhluvuoden veistoksesta oli tavoittanut kaupunkilaiset varhain ja jo puolitoista vuotta aikaisemmin käytiin internetin keskustelupalstoilla kiihvasta väittelyä patsaan aiheesta ja mahdollisesta toteutustavasta.

Verkkokirjoittajat keskittyvät tavanomaisen tarpeellisuutta ja ”kalliiksi tulee veronmaksajille” - näkökulmaa painottavan argumentaation sijaan pohtimaan annetun aiheen vaihtoehtoja.

Useammallakin kirjoittajalla oli vahva ennakkokäsitys toriparlamentti-teeman sisällöstä: ”jos kerran toriparlamentarismista on kysymys, niin kyllä sen silloin pitää olla **mieskööri**. Harvemmin niitä kiviä on naisille numeroitu. Jotain vähän karrikoitua tuttuutta hahmoihin ja jollekin Suomi-

verkkarin takataskuun pu... eiku paksu lompsa, että näyttäisi olevan herrat ostomielessä liikkeellä.” Parhaimmissa arvauksissa onnistuttiin jo puolitoista vuotta ennen paljastustilaisuutta ennakoimaan taiteilijan tekemiä tilaratkaisuja. Eräs kirjoittaja totesi tammikuussa 2007 kaukonäköisesti: ”En mäkään mitää kovin modernia kannata. Mut jos keskel torii kert jotain patsasta vaikka väkisin (siltä alkaa tuntumaan) väsätään, niin eiks sellanen olis hyvä mis vois ympärillä istua. Kesät/talvet sais vauvasta vaariin lepuutella jalkojaan siinä, tsiikailla mitäs kivaa ostettavaa torilta löytyy, ja poliisisedät vois niit häiriköitä taas poistella.”

Bingolappu-Simo

Tunnelma tiivistyi kun loppukesästä 2008 torille ilmestyi telta, jonka suojissa uuden veistoksen tarvitsemia pohjatöitä ja toria kattavan kiveyksen muutoksia ryhdyttiin tekemään. Paljastuspäivänä tori oli täytynyt ääriään myöten. Kun patsasryhmää peittänyt kangas oli nostettu syrjään, nähtiin, että hankkeen puuhamiehen Timo Koiviston ennustus osui oikeaan. Mäkinen onnistui lyömään laudalta kaikki ennakko-odotukset ja hämmästyttämään paatuneimmatkin kyynikot.

Verkkokirjoittajat pukivat yhteiset ajatukset jälleen sanoiksi: ”Tässä patsasasiassa kävi niin, että meillä itse kullakin oli mielikuva toriparlamentista, jossa kolme ikäihmistä pohtii maailman menoa. Kuvanveistäjä Mäkinen veti meiltä maton jalkojen alta - ja sekös kiukuttaa. Eihän patsaasta tuollaisen pitänyt tulla.”

Vahvojen odotusten vastaisesti toriparlamentti ei kuvannut ennakoituja ukkoköörejä eikä Mäkisen teoksen kolmesta mieshahmosta ollut löydettävissä etukäteen ajateltuja tuttuja piirteitä.

Mahakkaiden miesten sijaan Mäkisen veistoksessa on kolme hieman luonnollista kokoa suurempaa nuorehtoa ja hoikkaa mieshahmoa. Yksi on asettunut seisomaan päällään, kahden muun katsoessa vierellä. Toinen katsojista seisoo hieman kyllästyneen näköisenä kädet puuskassa rinnuksella, toinen kumartuu kiinnostuneena ja reisiinsä nojaten kohti päällään seisojaa. Kokonaisuutta täydentää kaksi puoliympyrän kaarelle sijoittuvaa punagraniittipaatta, jotka sopivat myös istuimiksi. ”Tuossahan on valmiina istuinpaikatkin, jotta huonojalkaisimmat voivat osallistua parlamenttiin” todettiin paljastustilaisuuden katsojajoukosta spontaanisti.

”Kirroominen” tai pikemminkin kiivas keskustelu sai lisää vettä myllyynsä eikä aikaakaan kun Mäkisen luomat fiktiiviset hahmot alkoivat saada kirjoittajien silmissä tuttuja piirteitä. Päällään seisoja ”tunnistettiin” Bingolappu-Simoksi, jonka kerrottiin baareihin pyyhällettyään heittäneen markasta volttia eteen taikka taaksepäin - tai kävelleen käsillään maksusta huvihuoneen päästä

päähän. Nimensä tämä akrobaatti oli ansainnut yhdellä ainoalla tempauksella. Kertoman mukaan hän oli värvääntynyt ilmaisjakelulehtien jakajaksi tähtäimenään lehdissä julkaistut bingokuponit, jotka oikeuttivat vapaapeliin. Pesti jäi lyhyeksi kun ilmeni, että jakaja oli leikannut lehdistä kuponit ennen kuin suoritti varsinaisen työnsä.

Toriparlamentti ei jättänyt kansaa kylmäksi. Veistosryhmän kirvoittamaa itseironiaa ja piikkejä sinkoili moniin suuntiin. Verkkokriitikot käyttivät anonymiteettiä hyväkseen, mikä heijastui myös lausuntojen sävyissä: ”Huumoripatsas se on. Kertoo porilaisten brändistä. Vaikka käsillään keskellä toria. Nuorekaskin on, ei paksumahaisia demaripamppuja tai jakkupukuisia kokoomusämmiä kuvaava. Kivipenkillä voi maakunnan mies istahtaa ihmettelemään, miksi maakunta ei Porista pidä. Täällä hupailaan ja jähnätään, kuperkeikkoja heitellään. Työstä viis.” ” Nimeksi; Keskinkertainen, Yksinkertainen ja Hölmö. Muutenkin osuva patsas ja kuvaa kaikessa yksinkertaisuudessaan Porin elämää. Huppista keikkaa ja ympäri. Muut pällistelee. Ja antaa neuvoa. Itse ei osata.” Paikan päällä oltiin yksiselitteisemmin positiivisia: ”Ko laitettais vaan lissää tämmössii pitkin Pori torrii, ni ois elämää! Kyl tän tämmössii mahtuis ja sais tul kattelee silloinki ku ei ol kauppiat.”

Luonto, Karhijärvi ja täydellisyyden tavoittelu.

Pertti Mäkinen korostaa lehtihaastattelussa, että hän ei pyri täydellisyyteen, vaikka esitetyn väitteen voikin ymmärtää monella tavalla. Taiteilija kertoo anekdootin japanilaisesta puutarhurista, joka haravoituaan tarhansa puhtaaksi syksyn lehdistä palaa takaisin vain laittaakseen muutamia valittuja lehtiä sopiviksi katsomiinsa paikkoihin.

Mäkinen korostaa tyhjän tilan merkitystä yhtä lailla taiteessa ja elämässä kuin myös ajatusten ja niiden vapauden kohdalla. ”Keskeneräisyys ja tyhjiys ovat hyviä asioita. Jos seinät ovat kotona täynnä tauluja tai kaikki on muutoin viimeistä piirtoa myöten mietitty, en enää tiedä mitä tekisin. Niin kauan kun joku kohta huutaa ratkaisua, voi yrittää sitä etsiä. Valmiit asiat tuottavat vain henkistä krapulaa, joka ei edistä ideoiden syntymistä.”

Luonto on Mäkiselle monella tavalla merkityksellinen ja maalla asuminen tuntuu luonnolliselta. Tyhjää tilaa liikkumiseen ja itsensä etsimiseen löytyy ympäriltä laajalti. Taiteilija asuu Pohjois-Satakunnassa, *Lavialla*, pienen kunnan keskustan tuntumassa. Seudulle ovat tyypillisiä suuret salot ja kauniit järvet. Aivan läheltä löytyy *Karhijärvi*, jonka laajalla jäällä Mäkinen talvisin hiihtelee.

”On se vaan komeaa. Iso järvi ja kova tuuli. Mitä karumpi ilma, sitä mukavampaa on. Kiskon umpihankeen ensimmäisen ladun, joka sekin peittyi tuiskussa taas pian. Vastaantulijoita on harvassa enkä itsekään isolla järvellä lopulta enää tiedä mistä itseni löydän.” Hiihtäessä ja luonnossa liikkussa on mahdollista pyyhkiä mielestä valmiiksi saadut työt ja teokset, sillä niiden ajattelemisen vain haittaa uuden luomista.

Vuonna 1998 valmistuneen *Sampakosken taistelun muistomerkin* myötä myös kotikunta sai Mäkisen suunnitteleman taideteoksen. Keskeltä valtakunnallisestikin arvokasta *Alus-Niemenkylän* kulttuurimaisemaa löytyy suureen graniittipaateen kiinnitetty reliefi, joka kuvaa kansalaissodan aikaisia tapahtumia, tammikuuisena pakkaspäivänä vuonna 1918 käytyjä kiivaita taisteluja, joissa kuoli viisikymmentä miestä. Syvä, kiemurteleva railo halkoo reliefin pronssipintaa, johon iskeytyy vastakkaisilta puolilta kaksi terävää kiilaa. Verilöylyyn päättynyt Sampakosken taistelu oli punakaartin ensimmäisiä yrityksiä murtaa valkoisten linja ja tunkeutua Pohjanmaalle.

Taiteilijalle niin läheinen Lavian järvimaisema on tullut tutuksi kaikille suomalaisille. Useimmat meistä - ja lukemattomat ihmiset Euroopassakin - kulkevat päivittäin Mäkisen taideteos taskussaan, vaikkakin ovat yleensä autuaan tietämättömiä asiasta. Taiteilija tunnetaan kotimaisten ja kansainvälisten taide- ja suunnittelukilpailujen voittajana sekä lukuisten rahojen ja mitalien suunnittelijana. Kun Suomi otti erot käyttöön vuonna 1999, Mäkinen suunnitteli yhden euron kolikon kansallisen puolen. Matalana reliefinä toteutetussa kuvassa on esitetty lavialainen järvimaisema – Karhijärvi ja *Lavijärvi*. Järvien yllä lentää kaksi laulujoutsenta – eläintä, jotka jo esihistorialliselta ajalta asti ovat olleet osa suomalaista sielunmaisemaa ja jotka kirjailija *Yrjö Kokko* nosti suomalaisen luonnonsuojelun symboleiksi 1950-luvulla.

Voitosta voittoon

Kuvanveistäjä Pertti Mäkisen meriitit ovat vakuuttavat. Vuosien kuluessa hän on osallistunut yli sataan kotimaiseen ja kansainväliseen näyttelyyn sekä lukemattomiin suunnittelukilpailuihin, joissa hän on kulkenut voitosta voittoon. Taiteilijan tähänastisen tuotannon ehkä tunnetuin julkinen teos lienee *Tampereen Pispalanharjulle* vuonna 1991 valmistunut suurikokoinen *Lauri Viidan* muistomerkki *Betonimyllystä runon siivet*. Yksi viimeisimmistä julkisista veistoksista ennen Porin torilla syksyllä 2008 paljastettua Toriparlamentti-teosta on aiemmin samana vuonna Suomen Saksan instituutin ulkopuolelle Berliiniin valmistunut *Yövieras*. Veistos on toteutettu maalatusta

teräksestä, mikä kertoo Mäkisen taiteilijalaadusta, kyvystä hyödyntää luontevalla tavalla ja tilanteen mukaan eri tyypisiä materiaaleja ja tekniikoita.

Ura rahojen ja mitalien suunnittelijana jatkuu samoin menestyksellä. Maaliskuussa 2009 tulee kuluneeksi 200 vuotta alkuaan saksalaissyntyisen, mutta suurimman osan elämästään Suomessa viettäneen säveltäjä *Fredrik Paciuksen* syntymästä. Pacius vaikutti merkittäväällä tavalla suomalaiseen musiikkielämään säveltämällä muun muassa *Maamme-laulun* sekä ensimmäisen suomalaisen oopperan ”*Kaarle-kuninkaan metsästys*”.

Tapahtuman kunniaksi lyödään hopeinen juhlaraha, joka toteutetaan kuvanveistäjä Pertti Mäkisen ehdotuksen pohjalta. Valtiovarainministeriön valtuuttamana juhlarahan suunnittelusta järjestettiin avoin kilpailu, johon osallistui 17 ehdotusta. Voittajaksi nousi Mäkisen ehdotus ”*Kuulla ja kokea*”. Palkintolautakunta totesi voittaneen työn olevan ilmeisesti ja symbolisin keinoin toteutettu sekä luonteeltaan irrotteleva ja reipas. Mäkinen itse piti aihetta vaativana ja oli pyrkinyt lähestymään suunnittelutehtävää Paciuksen musiikkihistoriallisen merkityksen kautta, minkä myötä voittajaehdotuksen symboliikka kuvaa suomalaisen oopperamaailman näyttämön avautumista tavalla, joka jättää myös katsojan mielikuvitukselle tilaa. Kilpailussa jaettiin lisäksi neljä tunnustuspalkintoa, joista yhden sai Mäkisen taiteilijakollega ja läheinen yhteistyökumppani *Reijo Paavilainen* ehdotuksellaan ”*Sävel*”.

Pertti Mäkinen opiskeli Kankaanpään taidekoulussa vuosina 1976-79. Vuodesta 1980 lähtien hän on toiminut tässä Satakunnan ammattikorkeakoulun yksiköksi sittemmin kehittyneessä oppilaitoksessa opettajana. Näin hän on ehtinyt jakamaan osaamistaan ja näkemystään useammallekin suomalaiselle kuvanveistäjäsupolvelle. ”Taiteilijaksi tuleminen on pakon sanelemaa. Harvat taiteilijat tulevat töillään toimeen. Yritän kertoa myös opiskelijoilleni karut faktat. Totta kai heitä kuuluu myös kannustaa. Mutta jos joku kuvittelee, että tässä tulee kuuluisaksi ja taiteilu työ leville, niin vastaan, että hölö hölö.” ”Pikkupoikana ollessa taiteilijoista puhuttiin aina taivaanrannamaalareina, vapaina henkilöinä, jotka voivat tehdä mitä vain. Nykyään taiteilijatkin ovat kuin virkamiehiä. He katsovat aamulla kelloa ja lähtevät ateljeehen töihin.”

Esko Nummelin